The Field Evaluations in Birutės and Karaimų Streets and in the Square by Lake Bernardinai

In 2011, field evaluations were conducted in the plots at Birutės St. 3, Karaimų St. 8, Karaimų St. 52 and in the square by Lake Bernardinai in Trakai Old Town. The two test pits (a total of 5 m^2) excavated at Birutės St. 3 contained fragments of 'pot-shaped' stove tiles (*Topfkacheln*) (Fig. 1), household pottery from the second half of the 16th or early 17th century, and Dutch roof tiles, the four test pits (a total of 9 m^2) excavated at Karaimų St. 8 a cultural layer up to 55 cm thick with 16th–17th-century household pottery, the 2.25 m^2 test pit excavated at Karaimų St. 52 a cultural layer up to 65 cm thick, and the 6 m^2 test pit excavated in the square on the shore of Lake Bernardinai a wet, roughly 60–65 cm thick layer of black peaty earth with finds from the first half of the 16th–17th centuries (Fig. 2).

Birutė Lisauskaitė

Karaimų gatvė 18

2011 m. balandžio mėnesį Trakų senamiesčio sklype, Karaimų g. 18 numatytų tiesti į gyvenamąjį namą vandentiekio ir buitinės nuotekynės tinklų vietose vykdyti žvalgomieji tyrimai. Jų metu iškastas vienas 2x1,5 m ir du 1,5x1,5 m dydžio šurfai, kurių bendras plotas buvo 7,5 m^2, kitų žemės darbų metu vykdyti žvalgymai.

Sklypas Karaimų g. 18 yra šalia vieno seniausių Trakų kelių – Karaimų gatvės. Tai XVI–XVII a. Trakų vaivadų dvaro sodybos gretimybėje buvęs sklypas, kas galėjo sąlygoti ne tik šio sklypo savininkų luominę priklausomybę, bet ir sklypo naudojimo būdą. Apie vėlesnius teritorijos užstatymus ar planus galima spęsti iš išlikusių XIX–XX a. Trakų miesto tikrosios būklės planų. Iki prijungiant Lietuvą prie Rusijos imperijos Trakai buvo sunykę ir apleisti. 1795 m. Trakams tapus apskrities centru, jam, kaip ir keliems kitiems Lietuvos miesteliams, buvo pradėtas rengti tvarkymo projektas, baigtas 1801 m. Deja, Trakų miesto gyventojai priešinosi jo įgyvendinimui, o Napoleono invazija visai sugriovė viltį jį realizuoti. Atrodo, kad nagrinėjamoje teritorijoje XIX a. pradžioje nebuvo užstatymo. Sodybos Karaimų g. 18 gyvenamasis namas pastatytas XX a. pradžioje ir jau pažymėtas 1935 m. J. Tochtermano parengtame Trakų miesto plane.

Žvalgomųjų tyrimų metu šurfe 1, šalia dabartinio gyvenamojo namo Karaimų g. 16, 50–60 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus rastas *pastato 1* V kampas. Jo pamatas sudėtas iš stambių akmenų, rištų kalkių skiediniu. Tarp akmenų buvo įmūryti raudonų plytų su braukomis fragmentai. Šalia pastato pamato buvo rasta apardyta 0,8–1,2 m pločio nuogrinda iš įvairaus dydžio akmenų. Pastato 1 liekanos datuojamos XVI–XVII a. viduriu.

Po šiuo pastatu, 1,2 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus buvo rasta akmenų eilė, kurią galima būtų sieti su anksčiau stovėjusiu pastatu. Šio spėjamo *pastato 2*, greičiausiai kaip ir pastato 1 didesnioji dalis stovėjo po dabartiniu gyvenamuoju namu Karaimų g. 16. Tyrimų metu buvo rastas tik jo ŠV sienos fragmentas. Permaišytame sluoksnyje nuo 1,2 m iki 1,7 m rasti keramikos fragmentai datuojami XV–XVI a. II puse. Abu pastatai (1 ir 2) stovėję šalia dabartinės Karaimų gatvės, šoniniu fasadu į ją.

Dar vieno *pastato 3* fragmentai rasti šalia gyvenamojo namo Karaimų g. 18 PR sienos, 80 cm nuo jos PR kryptimi. Pastato sienų pamatai buvo apardyti apie 1981 m. kasant vandentiekio trasą. 2011 m. tyrimų metu trasos sienelėse atsidengė apardyti jų fragmentai. Pamato sienų storis apie 60 cm. Jos mūrytos iš raudonų plytų ant įvairaus dydžio akmenų apatinės eilės. Mūrui naudotas kalkių skiedinys. Pastatas stovėjo galiniu fasadu į gatvę. Jis statytas greičiausiai laikotarpiu tarp XVI a. ir XVII a. vidurio.

Pastatai 1 ir 3, stovėję kitoje tuometinio Senojo kelio (dabartinės Karaimų gatvės) pusėje, yra vienalaikiai su Trakų vaivadų dvaro teritorijoje buvusiais pastatais. Jie galėjo priklausyti tam pačiam Trakų vaivadų dvaro sodybos kompleksui. Tačiau dėl labai mažos tyrimų apimties ir 2009–2010 m. be archeologinių tyrimų vykdytų priestato statybos darbų sklypo Karaimų g. 16 ŠV dalyje liko neaiškus spėjamo pastato 2 klausimas.

Karaimų St. 18

In 2011, a field evaluation was conducted at the foreseen water and sewer service line sites in the plot at Karaimų St. 18 in Trakai Old Town. The three test pits (a total of 7.5 m^2) that were excavated contained fragments of three stone foundations from wooden buildings dating to the 16th – mid-17th century.

Birutė Lisauskaitė

Vytauto gatvė 18, 20

2011 m. balandžio mėnesį Trakų senamiesčio teritorijoje esančiuose sklypuose, Vytauto g. 18, 20, numatytų tiesti į gyvenamuosius namus vandentiekio ir buitinės nuotekynės tinklų įvadų vietose atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu iškasti 5 šurfai, kurių bendras plotas yra 10,2 m^2. 36,5 m ilgio trasų atkarpose vykdyti žvalgymai.

Vilniaus gatvės (dabar Vytauto) trasa Trakuose ėmė formuotis tik XVII a. viduryje. Iki tol ir dar tuo metu pagrindinė miesto gatvė buvo Bažnyčios (dabar Birutės). Gatvės trasos formavimąsi ir užstatymą gerokai apsunkino ne tik sudėtingos gamtinės teritorijos sąlygos, bet ir sunki krašto ekonominė padėtis po XVII a. vidurio ir XVIII a. pradžios karų. Panašu, kad XVIII a. pradžioje ši gatvė vis dar ėjo labai mažai užstatyta teritorija. Tačiau augančią jos reikšmę patvirtino vis dažniau istoriniuose šaltiniuose minimas gatvės pavadinimas.

Tenka apgailestauti, kad ankstyviausi Trakų miestą vaizduojantys piešiniai, raižiniai ar planai, išskyrus 1600 m. T. Makovskio graviūrą, yra tik iš XIX a. Ankstyviausiu žinomu piešiniu, vaizduojančiu nagrinėjamos teritorijos dalies užstatymą, galima laikyti apie 1812 m. nupieštą A. Adamo (1 pav.). Piešinyje pavaizduoti Napoleono kariai ir apgriuvusios tankiai prie gatvės stovinčios miestelėnų sodybos. Įdomu tai, kad šalia vienos šoniniu fasadu į Vilniaus gatvę stovinčios sodybos yra pavaizduotas tiltas su turėklais virš kažkokio upelio ar griovio. Tai, kad kalvos, ant kurios stovi Trakų parapinė bažnyčia, šlaito dalis tuometinės Vytauto gatvės link buvo neužstatyta ir pelkėta, patvirtina ir XIX a. Trakų miesto planai. Užstatymas tada galutinai susiformavo palei gatvės trasą, kaip kad yra ir dabar.

Dabartiniame sklype Vytauto g. 18 užstatymas XIX–XX a. keitėsi labai intensyviai, tad kultūrinis sluoksnis sunaikintas. Rasti pavieniai buitinės keramikos fragmentai, tačiau jų